

France Bernik

AKADEMIK OTON ŽUPANČIČ

Dejstvo, da je bil Oton Župančič redni član naše Akademije, se v njegovih življenjepisih komaj kdaj omenja. Širša, celo strokovna javnost tudi nima popolnejše informacije o tej pesnikovi časti, o tem, da je bil naš ustanovni član, eden izmed prvih osemnajstih akademikov, ki jih je leta 1938 na predlog prosvetnega ministra Kraljevine Jugoslavije imenoval kralj Peter II. Med osemnajstimi člani je bilo šest umetnikov, poleg Župančiča še F.S. Finžgar, R. Jakopič, M. Jama, A. Lajovic in J. Plečnik.

Nedvomno je bila estetska vrednost Župančičeve poezije tako nesporna, toliko nad drugimi pesniki njegovega časa, da predlagatelji niso mogli zgrešiti. Že pred imenovanjem za akademika je Župančič dosegel ugledne, za naše razmere komaj predstavljljive počastitve – *Jubilejni zbornik* v uredništvu Frana Albrehta (Ljubljana, 1928), italijansko monografijo Artura Cronia *Ottone Župančič* (Rim, 1928), obsežno francosko monografijo Luciena Tesnière *Oton Joupanitchitch, poète slovène, l'homme et l'oeuvre* (Paris, 1931) in na posled prvo slovensko interpretacijo svojega dela, Vidmarjevo »kritično portretno študijo« *Oton Župančič* (Ljubljana, 1935). Po ugledu in vrednosti je bil Župančič v svojem času pri nas prvi in edini poeta-laureatus. V tem smislu je zanimivo, da omenja kratek življenjepis v Letopisu Akademije, za katerega je ob izvolitvi za člana nedvomno dal podatke pesnik sam, zlasti Župančičeve evropske življenjske izkušnje in uveljavitve: študij na Dunaju in Parizu, učiteljevanje v Nemčiji, obe monografiji tujih avtorjev, članstvo v School of Slavonic and East European Studies v Londonu in dopisno članstvo v Jugoslavenski akademiji znanosti i umjetnosti v Zagrebu. Omenimo naj še, da življenjepis v Letopisu 1938 navaja *Obiske* Izidorja Cankarja (Ljubljana, 1920), izpušča pa Vidmarjevo knjigo, kar je bilo nedvomno v zvezi s pesnikovim kritičnim mnenjem o »kritično portretni študiji«.

Župančič članstva v Akademiji ni razumel zgolj kot čast, najvišjo, kakršne je lahko deležen slovenski znanstvenik ali umetnik, temveč je v njej videl delovni izziv. Ne samo da je bil namestnik načelnika umetniškega razreda, vodil je tudi Zavod za kulturo slovenskega jezika pri Akademiji. Na seji prezidija 18. maja 1946 je bil ustanovljen omenjeni Zavod. Za njegove člane so bili imenovani O. Župančič, F.S. Finžgar, F. Kidrič in F. Ramovš, za

upravnika Župančič, ki je dobil že v drugi polovici tega leta za delovne obveznosti v Zavodu status akademijskega uslužbenca.

Iz arhiva je razvidno, da je ustanovitev Zavoda, njegov članski sestav in upravnika predlagal generalni sekretar F. Ramovš. Njegova je bila tudi zamisel o delovnem področju Zavoda. Ramovš je naglasil, da bo Zavod skrbel za »čistost knjižnega jezika«, in to v zvezi z lektoratom za slovenski jezik, ki se je pripravljaj na Filozofski fakulteti v Ljubljani in ga je, kot vemo, zasedel Anton Bajec. Leto dni pozneje – 30. junija 1947 – je Ramovš na seji prezidija dopolnil opis delovnega področja Zavoda. Med njegove naloge naj bi sodila »praktična in sodobna jezikovna snov«. Vendar Zavod niti po zasnovi niti po sodelavcih ni bil tisto, kar naj bi postal po zamislih slovenskega jezikoslovja, zato je Ramovš na isti seji prezidija predlagal ustanovitev Inštituta za slovenski jezik in je s predlogom uspel. Zdaj se je delo Zavoda začelo usklajevati z nalogami novega Inštituta oz. se jim prilagajati, saj je Župančič postal tudi član komisije za slovar slovenskega jezika. Hkrati je reševal »problematična vprašanja pravopisja in pravorečja« za novo izdajo *Pravopisa*¹ 467. Novi *Slovenski pravopis* je pri Akademiji izšel, posvečen »Spominu Otona Župančiča«, leta 1950, kmalu po pesnikovi smrti, kot skupna izdaja Inštituta za slovenski jezik in Zavoda za kulturo slovenskega jezika v uredništvu odbora pod vodstvom F. Ramovša in O. Župančiča. Razumljivo je, da je predsednik F. Kidrič ob Župančičevi smrti na žalni seji 13. junija 1949 močno naglasil pesnikovo delo za slovenski pravopis in dodal, da je Župančič razmišljal tudi o redakciji besedil v novih izdajah slovenskih klasikov, zlasti Prešerna. To zadnje je seveda presegalo pravopisne norme knjižnega jezika, kot je presegalo uradne naloge Zavoda tisto, kar je Župančič nekaj pred svojo smrtjo pripovedoval F. Kidriču, F.S. Finžgarju in F. Ramovšu o svojem delu, o prevajanju Prešernovih nemških pesnitev, ki se je bližalo koncu. Visoko priznanje pa je dal Kidrič pesniku in hkrati njegovemu prizadevanju v Zavodu, ko je dejal, da so vsi občudovali »njegovo izredno mojstrstvo naše besede«. Kolikšno je bilo Župančičevo preseganje nalog Zavoda za kulturo slovenskega jezika, kaže navsezadnje dejstvo, da so po njegovi smrti Zavodu vzeli samostojnost in ga kot posebno sekcijo pridružili Inštitutu za slovenski jezik.

Iz povedanega je mogoče sklepati naslednje: Oton Župančič je naziv akademika razumel kot častno in delovno funkcijo. Bil je tako velika, od vseh, tudi od jezikoslovcev, priznana avtoriteta slovenskega jezika, da so ga jezikoslovci pritegnili k sodelovanju in predvsem zaradi njega ustanovili v Akademiji Zavod za kulturo slovenskega jezika. Po njegovi smrti so Zavod iz istega razloga ukinili. Kljub razmeroma kratkemu sodelovanju z jezikoslovno stroko je pesnik v njej zapustil neizbrisno sled. Uveljavil je načelo, da je estetski jezik bistveni sestavni del sodobnega knjižnega jezika in kot tak nepogrešljiv v njegovi rasti in razvoju.

¹ Letopis AZU II, Ljubljana 1947, str. 165.